

HER
YERDE
HIRSIZ
VAR...TARİK DURSUN'UN
RÖPORTAJI

BODRUM'DA ESRARENGİZ BİR DENİZALTI...

3

ADINA George Bass dedikleri «gâvur», Mehmet İmbat Kaptan'a verdiği sözde durmuş ve...

«Yaz mevsimi daha Ege'de tomuruyordu ki, beyim, bu Bass, Bodrum dolaylarında man tar gibi bitiverdi. Giderken «Gelecek yıl buraya denizaltı getireceğim» demişti ya, elin herifine bak ki, dediğini de yapmış, başka gâvurlara kabul lendirip bir güzel yaptırmış. Bir telgraf aldım: «Ben de geldim, denizaltı da. İzmirdeyiz, geliyoruz...»

BİR DENİZALTI

«**B**ANA kalırsa bu Bass gâvuru zenci çocuk heykelinin orlarda daha kimbilir nelerin nelerin kum gibi kaynadığını düşünmüştü de ona göre tedbirini almıştı. Kafasını ona takmış bir kere. Yoksa denizaltıya menzilatıya ne hacet! İnsan kısmısı balıkadam olur, dilediği bir derinliğe dalar ve...

Denizaltı, İzmir'den Güllük'e doğru yola çıktı. Güllük'e gelince de vingle denize indirildi, yüzdürüldü. Bodrum'a kadar motorun yedeğinde çeke çeke getirildi güzelce.

Denizaltı, çan biçiminde bir şeydi. Herşeyi güzeldi, hoştu ya, bir kusuru vardı; çalışmıyordu. Daha doğrusu çalıştırarak adamı yoktu. Bass gâvuru yanında bir sürü adam da getirmişti ama, bunlar denizin altını biliyorlardı da, denizaltını bilmiyorlardı, öyle adamlardı.

Ellerindeki kataloğa bakarak uğraştlar, didindiler, denizaltıyı bir türlü allem edip kalem edip çalıştıramadılar. Denizaltı da zorlu çıktı, çalışmam dedi, çalışmadı.

Bass, zaten geç gelmişti. Sonunda denizaltının inadını kır-dıralı ama, ne fayda! Dalma mev-simi geçtim, geçiyordum. Kalk-tık, gittik. Yine kataloğa baka-baka daldı yaptılar. Ben gös-terdim: «Şöte buralı...» dedim. Daldılar dört gün sürdü. Beşin-ci günü durdu.

GAVUR INADI

ÇALIŞMALARIMIZDAN, bir sonuç sağlanamadı. Bass, mevsimin de geçmekte ol-duğunu gördü, durdurdu işi. Paramı fazlasıyla verdi bana. Adamımın...

■ Kültür beşiği olarak Batının gözüne çarpmış çok eskidir ve bu yağmacılığın en belirgin örneklerin-den birisi de yüzyılımızın başlarında görülmüştür. 1922 yazında, Sard kazılarında ele geçen en önemli eserleri, 56 sandığa yerleştiren Amerikalılar, bun-ları İzmir'den bir gemiye yükledikleri gibi sessiz soluksuz yeni dünyaya yollamışlardı...

şehrinde, «American Society for the Excavations of Sardis» adını taşıyan bir dernekçe kazılara başlanmıştır. Kurul, Princeton Üniversitesi Profesörlerinden Howard Crosby Butler'in yöne-timindedir. Kazılardan önemli sonuçlar elde edilmiştir, fakat beş yıl sonra, patlak veren Bir-inci Dünya Savaşı yüzünden bir duraklama dönemine girer.

Bu araştırmalar ve kazılar so-nucu ortaya çıkarılanların bir bölümü İstanbul Arkeoloji Mü-zesine aktarılmış, bir bölümü de kazı yakınlarındaki bir depoda biriktirilmiştir.

1918 yılında İstanbul Müzeleri Umum Müdürü Halil Edhem bey, bu birakılanların durumun-u sakincağı görür, Sard'dan İzmir'e taşınması yollarını arar. Aydın Maarif Başmüfettişi Zeki-zet, Maarif Müdürü Salih İzdi ve o zamanlar Türkiye'de bulun-an Alman arkeologlarından Profesör Karo ve Knackfuss'dan kurulu bir heyet, Sard'a gider ve ne var ne yoksa sandı-klayıp İzmir Sultanı Mektebin-de muhafaza altına alırlar. «Hâfirlere ait zâti eşya»yı da savaş sırasında Amerikan hukukunu korumakla görevli İs-veç Konsolosluğuna «emaneten tevdi ederler.»

Savaşla birlikte Yunanlılar İzmir'i işgal ederler, çıkan karışıklıklarda Sard harabeleri ve kazılara ait binalar ve depo

mahalleri büyük zarar görür. Amerikalılar, Yunan işgali sıra-sında yeniden kalkarlar ve Sard'a gelirler. Kazılara başlar-lar. Bu defa başlarında daha önce gelip kazılarda bulunmuş eski kazı yöneticilerinden Wil-liam R. Berry vardır.

YAĞMA BAŞLIYOR

WR. BERRY Amerikan kazılarının mümessilidir. Bir rapor hazırlar. Buna göre; işgali izleyen karışıklıklar sırasında «Sard hafriyat tesisi ve depolarında dü-ğar oldukları hasar» belirtil-mekte, «bir hüsnü tesadüf neticesi olarak el sürülmemiş bir vaziyette kalmış olan Lidya kitabelerinin İzmir'e getirilmiş ve müze haline iftağ edil-en eski Sultanı Mektebinde em-niyet altına alınmış olduğunu ve vaziyet salâh keshettiği tak-dirde 1921 senesi Ekiminde Sard'da tekrar hafriyata başlan-nağı» bildirilmektedir.

Amerikalılar, 1922 yılı Martın-dan Haziranına kadar, Colum-bia Üniversitesi Profesörlerince Shear ve mimar Stoever'in «nezareti altında» az sayıda iş-çi çalıştırarak araştırma ve ka-zılarını yürütmüşler, arada bir takım yazıt parçaları ve otuz Lidya altın sikkesi ele geçirmişlerdir. Fakat bu ele geçenlerden

■ TEŞVİKİYEDE şahinden neman teslim deniz manzaralı lüks daire ler tedivide kolaylık Güntün be-saatinde görülebilir Kâğıthane Cad. 39/1 Teşvikiye 48 56 52.

EMLAK ARAYANLAR

■ KADIKÖYDEN. Bostancı'ya ka-dar Bağdat Caddesi üzerinde ve sahile inen paralel sokaklarda, sa-hillerde köşkler, arsalar nakit ve kat karşılığı aranıyor. Müracaat: 36 29 03 Katrançoğulları.

KİRALIK EMLAK

■ KİRALIK yazıhaneler, Bankalar caddesine yakın, kaloriferli, Mar-ley döşeli 5-6 odalı veya 35 odanın tamamı kiraltıdır. Mür: Cumartesi-Pazar hariç 44 74 74.

“YAZ BUNLARI BEYİM, YAZ...”

Böyle dedi Mehmet İmbat Kaptan. «Yaz bunları...» dedi, «Yaz ki, hükü-met babanın gözü açılsın da, gâvur kısmısının akıl almaz paralar ver-diği bir zenci çocuk heykeline bin ikiyüz lira vermesin ve dahi adamı başka kapıları çalmaya zorlamasın...»

İstanbul Müzeleri kesinlikle ha-berdar edilmemiştir. Sard'da önemli «keşifler» yapıldığı an-cak 12 Temmuz 1922 tarihli «Vakit» gazetesinden duyulup öğrenilir. Halil Edhem bey, Maarif Nezaretine bir tezkere yazar ve «bu hususun Amerikan siyasi mümessillikinden sorul-masını» rica eder.

Tezkereye hiç bir karşılık gelmez. 1922 yılı yazında, büyük Türk taarruzunun başlangıcına yakın günlerde; Amerikalılar, Sard'daki kazı yerinden ele geç-

miş en önemli parçaları 56 san-dığa yerleştirerek İzmir'e nak-lederler. Ardından Yunan boz-gunu çıkagelir. Kaçış ve kova-layış, İzmir'e doğrudur. Ameri-kalılar, yükte hafif pahada ağır-ı bir yana koyup yükte ve kül-türde ağır Sard eserlerini bir Amerikan gemisine yükledikleri gibi sessiz soluksuz yeni dün-yaya yollarlar.

YARIN: Bin adama karşı bir adam...

ELEMAN ALINACAK

Fabrikamızda çalıştırılmak üzere bir Makine Mühendisi veya Yüksek Mühendisi, bir Konstrüktör ve İki Kimya Sanat Enstitüsü mezunu eleman alınacaktır.

Aranan vasıflar:

1. ASKERLİK GÖREVİNİ BİTİRMİŞ OLMAK.
2. 35 YAŞINI AŞMAMIŞ OLMAK.
3. 3 İLE 5 YILLIK İŞLETME TECRÜBESİ OLMAK.

Taliplerin, şahsen veya yazı ile Personel Şefliğimize müracaatları rica olunur.

MÜRACAAT:

EMAYETAŞ

İstanbul Cad. 46 — BAKIRKÖY

İletişimlik: 4902 - 09958

SATILIK EMLAK

■ NİSANTAŞ'INDA sahibinden 3 odalı, gömme banyolu daire. Mes-rutiye Mahallesi, Keşver Sok. 12/7

■ SAHİBİNDEN acele satılık uy-gun fiatla daire, 44 33 94.

■ SATILIK iş hanı, Karaköy Ban-dakalı caddesine yakın ve Galata Kulesi turistik yol üzerinde 35 oda-lı, deniz manzaralı, kaloriferli, boş teslim iş hanı satılıktır. Cumartesi-Pazar hariç, 33 74 74.

■ FLORYA 5 yolda, elektrik ve sulu 4 oda, 2 kat 18.000'e, tedivide kolaylık, 27 10 98.

■ ŞEHİR içinde yazlık, manzaralı, temiz hava, 6 oda, kalorifer, asan-tör, sıcak su, Avrupa Marley, 110.000 peşin, 40.000 Emlak Kredisi borçlu. Telefon öğleden evvel 48 49 54.

TELEFON:
İSTANBUL: 22 44 10
ANKARA: 17 41 80

KÜÇÜK İLAN

■ SİSİLİ Otomobil Galerisi takdim eder, 47 53 87.
■ 966 Mercedes 220 S.
■ 966 Opel Admiral
■ 966 Taunus 17 M. Super
■ 966 Peugeot 404.
■ 966 Opel Record lüks
■ 966 Buick Special
■ 966 Mercedes 220
■ 966 Volkswagen 1300 rad-yolu
■ 966 Opel Cadet lüks.
■ 966 Chevrolet İmpala
■ 966 Taunus Station - Wagon 4 kapı, 20 M.
■ 963 Opel Capitan oto-matik
■ 963 Renault Caravella
■ 962 Ford Galexie. 500 düz vites.
■ 962 Mercedes 220.

■ MERCEDESLEKİN orijinal döşe-me kılıfları 22 7 13.
■ OTOAMİR 965 İmpala sıfır ki-lometrede 48 61 20
■ OTOAMİR 962 Opel Record. 1700. 48 61 20.
■ SAHİBİNDEN 12 M. Taunus 965 22 32 50.
■ 961 Chevrolet Bel-Air taksit 48 48 83.
■ 961 Opel Caravan radyolu. 48 48 83.
■ SAHİBİNDEN 956 Opel Capitan orijinal 22 70 67
■ SAHİBİNDEN 955 Chevrolet, emsalsiz 44 81 42
■ 963 - 964 Ford Transit minibus-ler satılıktır 44 84 31
■ 963 Volkswagen 1200 48 25 98

GAVUR INADI

ÇALIŞMALARIMIZDAN bir sonuç sağlanamadı. Bass, mevsimin de geçmekte olduğunu gördü, durdurdu işi. Paramı fazlasıyla verdi bana. «Sen yine benim adamımsın...» dedi. «Başkasına peylenmek yok, anladın mı?»

«Anladım...» dedim.

«Ben bu işten vazgeçmiş değilim. Bir kere inadım tuttu. Gelecek yıla bu defa televizyon getireneğim. Bak, gör sen de neler yapıyoruz onlan...»

Televizyonla da geldi sahiden. Zenci çocuk heykelini bulduğumuz yeri yeni âletlerle bir ay süreyle durmadan dinlenmeden aradık taradık, fakat hiç birşey bulamadık.

«Olsun! dedi Bass. «Olsun! Ben bir defa kafama kodum. Inadım tuttu. Gelecek yıl yine geleceğim. Bu defa daha yeni âletlerle hem de. Sen yine benim adamımsın. Başkasına peylenmek yok, anladın mı?»

BASS'TAN KALAN

GERÇEKTE tam bir bilim adamı kimliği taşıyan Amerikalı George Bass'tan Bodrum ve dolaylarına iki şey kaldı. Süngerciler, Mehmet Imbat Kaptan ve bulduğu zenci çocuk heykelinin Türk yetkilileri ile arada geçen hikâyesini noktasına, virgülüne kadar biliyorlardı. Bass'ın heykeli görür görmez nutkunun tutulması, «çok para, çok» demesi, sonra yalnızca yerini göstermesi için Mehmet Imbat Kaptan'a «tonla para» vermesi, geridekilerin gözünü açmıştı: «Türk'ten hayır yoktur, gâvura, gâvural.»

«Gâvur» kısmının bu tür denizden olsun, karadan olsun «eski püskü kalıntı eşya»ya gereğinden çok önem vermesi, hele satın almak için akla düşmeme paralar sayması, çevre halklarını âdeta ayaklandırdı.

Güntümüzde Anadolu'nun hemen hemen her yerindeki kazmalama ve yağmalama; bu Bass ve Bass tipi kişilerin, adamı çığırından çıkaran yadırgatıcı davranışları sonucu başlamıştır.

Kültür beşiği olarak Batının gözüne çarpmış ise, çok daha eskidir ve Batı yağmalamasının en belirgin örneği de yüz yılımızın başlarına denk gelir.

«SARD» OLAYI

YIL 1909'dur. Manisa vilâyetinin Salihli kasabası çevrelerinde bulunan Lidya'nın başkenti Sard (Sarveis)